

19. Kujawiak z oberkiem. Etnografia

Zaśpiewajmy!

Czerwone jabłuszko

melodia ludowa

1. Cze-rwo - ne ja - błu - szko prze - kro - jo - ne na krzyż.
 Cze - mu ty, dzie - wcy - no, krzy - wo na mnie pa - trzysz?
 Ref. Gę - si za wo - dą, ka - czki za wo - dą, u - cie - kaj, dzie - wcy - no, bo cię po - bo - dą.
 Ja ci bu - zi dam, ty mi bu - zi dasz, ja cię nie wy - dam, ty mnie nie wy - dasz.
 Ma - zu - rek, ma - zu - re - czek, o - be - rek, o - be - re - czek,
 ku - ja - wiak, ku - ja - wia - czek, to się śmie - je, to znów pła - cze.

Co będziemy dzisiaj robić?

- Zaśpiewamy piosenkę *Czerwone jabłuszko*.
- Poznamy polskie tańce narodowe: kujawiaka i oberka.
- Dowiemy się, co to jest etnografia, kim był Oskar Kolberg oraz co można zobaczyć w skansenie.

1. Czerwone jabłuszko przekrojone na krzyż.
 Czemu ty, dziewczyno,
 krzywo na mnie patrzysz?

Ref. Gęsi za wodą, kaczkę za wodą,
 uciekaj, dziewczyno, bo cię poboda.
 Ja ci buzi dam, ty mi buzi dasz,
 ja cię nie wydam, ty mnie nie wydasz.
 Mazurek, mazureczek, oberek, obereczek,
 kujawiak, kujawiaczek,
 to się śmieje, to znów płacze.

2. Czerwone jabłuszko po ziemi się toczy.
 Tę dziewczynę kocham,
 co ma siwe oczy.

Ref. Gęsi za wodą...

3. Modre oczy miała, modrymi się śmiała,
 Modrymi mrugała,
 bo innych nie miała.

Ref. Gęsi za wodą...

Kapela zaczyna grać. I płynnie melodia skrzypiec – wolna, tęskna, zadumana. Pary tancerzy obracają się spokojnie i powoli kołyszają. Tańczą kujawiaka.

Kujawiak to polski taniec narodowy pochodzący z Kujaw. Jego melodia jest smutna i rzuwna, a rytm – płynny i spokojny. Taniec ten jest utrzymany w wolnym tempie i w metrum $\frac{3}{4}$. Znany jest także jako „kołyszany” lub „kolebany”.

Rytm kujawiaka

Ćwiczenie 1

Wyklaszczcie w wolnym tempie rytm kujawiaka.

Zatańczmy!

Dobierzcie się w pary. Następnie ustawcie się w kolumnie – para za parą. W rytmie muzyki wykonujcie niewielkie kroki na lekko ugiętych nogach – bez wyraźnego akcentu na „raz”, tak aby Wasz taniec przypominał skradanie się.

Liryczną melodię kujawiaka naśladowało wielu polskich twórców. Słynny kompozytor i skrzypek Henryk Wieniawski w jednym ze swoich utworów nawiązał do rytmu i poetyckiego nastroju tego tańca.

Posłuchajmy...

- Taniec ludowy: kujawiak
- Czerwone jabłuszko, piosenka w wykonaniu zespołu Droryje

? Rozpoznajcie instrumenty, na których zagrano wysłuchane utwory.

A to ciekawe!

Według wielu słuchaczy melodia kujawiaka nawiązuje do krajobrazu Kujaw – szerokiego i spokojnego.

Zagrajmy!

Czerwone jabłuszko

Nagle rozległa się żywiołowa przygrywka, chłopcy ochoczo porwali swoje partnerki. Teraz energicznie wirują, weselo podskakują, popisują się swoimi umiejętnościami. Dziewczeta zaś obracają się tak szybko, że aż warkocze i wstążki furkoczą, płaczą się i mieszają. To musi być oberek!

Posłuchajmy...

Henryk Wieniawski,
Kujawiak a-moll

? Do których polskich tańców narodowych nawiązuje utwór?

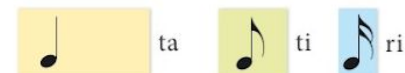
Oberk to najszybszy polski taniec narodowy. Na wsiach bywał niegdyś określany także jako „obyrwany” lub „obertas”. Wszystkie te nazwy nawiązują do szybkich obrotów wykonywanych przez tancerzy. Oberk ma wesołą melodię i jest utrzymany w metrum $\frac{3}{8}$.

Rytmiczny wstęp do oberka

Ćwiczenie 2

Odczytajcie wstęp do oberka za pomocą sylab rytmicznych. Następnie zagrajcie ten rytm na dźwiękach.

Zatańczmy!

Dobierzcie się w pary, a następnie stańcie w kole. Wykonujcie na palcach szybkie, drobne kroki – po trzy w każdym takcie. Poruszajcie się z lekkim ugięciem kolan i niewielkim pochyleniem do przodu.

Polscy kompozytorzy z XIX i XX w. nieraz wykorzystywali w swoich utworach wesoły, żywiołowy rytm oberka. Nawiązania do tego tańca można usłyszeć m.in. w dziełach Fryderyka Chopina, Henryka Wieniawskiego czy Grażyny Bacewicz.

Pelen wigoru charakter oberka znajduje odzwierciedlenie zarówno w muzyce, jak i w ruchach tancerzy.

W ciągu wieków w Polsce rozwinęła się bardzo bogata kultura ludowa, na którą składają się tradycje, zwyczaje, wierzenia oraz twórczość artystyczna. Do sztuki ludowej zaliczamy m.in. baśnie, podania, dzieła plastyczne, pieśni, tańce, a nawet specyficzne, bogato zdobione instrumenty. Bardzo zróżnicowane życie kulturalne mieszkańców wsi dopełniają charakterystyczne dla poszczególnych regionów zabawy, stroje i potrawy.

Kultura ludowa jest skarbem każdego narodu. Wszystkie jej przejawy określamy jako folklor. Jego poszczególne elementy są przekazywane z pokolenia na pokolenie w formie ustnej oraz dzięki zachowywaniu wielowiekowych zwyczajów i tradycyjnych obrzędów. W wielu państwach tradycje folklorystyczne mocno różnią się od siebie w zależności od tego, w którym regionie się ukształtowały.

Posłuchajmy...

- Taniec ludowy: oberek

? W trakcie ponownego odtworzenia nagrania wyklaszczcie rytm wstępu do oberka za każdym razem, gdy go usłyszycie.

Posłuchajmy...

- Grażyna Bacewicz,
Oberek G-dur, nr 1

? Na jakich instrumentach został wykonany utwór?

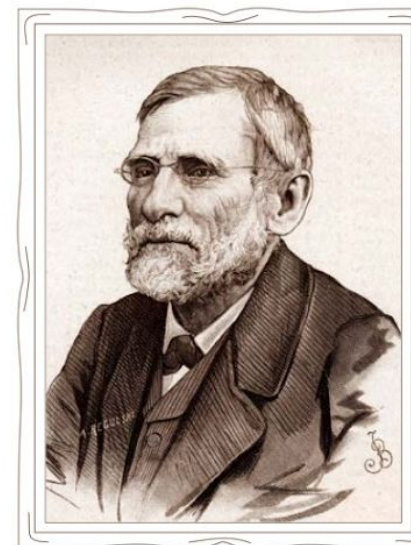
Badaniem folkloru zajmują się **etnografowie**. Zbierają oni dzieła ludowych artystów, notują wiersze, opowieści i teksty piosenek, opisują obrzędy i zwyczaje. Dzięki pracy etnografów zanikające tradycje zostają udokumentowane i utrwalone.

Najsłynniejszym polskim etnografem był **Oskar Kolberg** (1814–1890). Mimo że miał wykształcenie muzyczne, zrezygnował z kariery artysty, aby podróżować po Polsce i poznawać kulturę ludową różnych regionów. Dzięki badaniom Kolberga wiemy dzisiaj bardzo dużo o historii polskiego folkloru.

Wyraz „skansen” pochodzi od nazwy założonego w Szwecji w XIX w. parku, w którym prezentowano, w jaki sposób żyli mieszkańcy różnych części kraju przed rewolucją przemysłową.

Kulturę ludową można poznać w **skansenie**. Jest to muzeum na wolnym powietrzu, w którym znajdują się wiejskie domy i zabudowania oraz sprzęty i narzędzia.

Oskar Kolberg spisywał ludowe teksty oraz melodie ze słuchu lub z pamięci.

A to ciekawe!

Tytuł najważniejszej pracy Oskara Kolberga brzmi: *Lud. Jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce*. Za życia autora wydano 33 tomy tego dzieła – pozostałe 53 ukazały się po jego śmierci.

Skanseny w Polsce

W skansenach w całym kraju organizowane są koncerty muzyki ludowej oraz inscenizacje prezentujące dawne zajęcia i obyczaje mieszkańców wsi.

A to ciekawe!

W całej Polsce można zwiedzić około stu różnego typu skansenów.

MUZYCZNY SŁOWNICZEK

Folklor – kultura ludowa.

Etnograf – naukowiec zajmujący się badaniem i opisywaniem folkloru oraz zbieraniem dzieł ludowych artystów.

Zadanie z Muzyki SP KI 6 2A

Temat: Kujawiak z oberkiem. Etnografia.

20.04.2020 r.

Zadanie:

- ★ Przeczytaj tekst. Zapoznaj się z polskimi tańcami narodowymi.
- ★ Posłuchaj uważnie utworów muzycznych:

Chór Bez Batuty - Czerwone Jabłuszko

<https://www.youtube.com/watch?v=vub9etf5uGU>

Henryk Wieniawski - Kujawiak a-moll

<https://www.youtube.com/watch?v=956B4qkIZRE>

Grażyna Bacewicz Oberek G-dur, nr 1

<https://www.youtube.com/watch?v=Y4H-GapUP78>

Opracowała: Svitlana Pavlenko